

NINOVE ARMAND DE RIEMAECKERSTRAAT

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK VERSLAG VAN DE RESULTATEN

**BART
BOT**
ARCHEOLOGIE

Titel: **Archeologienota Ninove Armand De Riemaeckerstraat**

Erkend archeoloog: **Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114**

Auteurs: **Bart Bot**

Advies specialisten: /

Wetenschappelijke advisering: /

Projectcode bureauonderzoek: **2019G210**

Locatiegegevens: **Provincie Oost-Vlaanderen, Ninove, Armand De Riemaeckerstraat, Kaardeloodstraat**

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: **xmax, ymax; xmin, ymin: 125455, 169622; 125410, 169587**

Kadastergegevens: **Ninove, afdeling 2, sectie B, perceelnr. 953X**

Betrokken actoren: **Bart Bot (erkend archeoloog), Bart Meganck (contactpersoon opdrachtgever)**

Plaats en datum: **Ledeberg, 31/07/2019**

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie.

Bart Bot Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

1.	Inleiding -----	4
1.1.	Onderzoeksopdracht -----	4
1.2.	Wettelijk kader -----	4
1.3.	Randvoorwaarden -----	5
2.	Onderzoeksmethode -----	6
2.1.	Motivering-----	6
2.2.	Organisatie -----	6
3.	Aanleiding -----	7
3.1.	Topografische situering-----	7
3.2.	huidige situatie en geplande werken -----	9
4.	Assesmentrapport -----	14
4.1.	Landschappelijk situering -----	14
4.2.	Bodemkundige situering -----	16
4.3.	Geologische situering-----	17
4.4.	Historische kennis -----	21
4.5.	Archeologische voorkennis -----	31
5.	Synthese -----	37
5.1.	Archeologisch verwachtingspatroon-----	37
5.2.	Onderzoeksvragen-----	38
6.	Besluit-----	39
7.	Bibliografie-----	40
8.	Figurenlijst -----	41

1. INLEIDING

1.1. ONDERZOEKSOPDRACHT

Aanleiding van onderstaand bureauonderzoek vormt de geplande omgevingsvergunningsaanvraag met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen te Ninove Armand De Riemaeckerstraat (provincie Oost-Vlaanderen).

Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2. WETTELIJK KADER

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt. De totale

oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 694m². Het plangebied is gesitueerd binnen de vastgestelde archeologische zone¹ 'historische stadskern van Ninove'.

1.3. RANDVOORWAARDEN

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140025> (geraadpleegd op 01/08/2019)

2. ONDERZOEKSMETHODE

2.1. MOTIVERING

Doel van het bureauonderzoek is een zo helder mogelijk beeld te vormen van het archeologisch potentieel. Deze drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van het plangebied. Deze archeologische verwachting wordt getoetst en vergeleken met de geplande werken. Op die manier kan een gefundeerde uitspraak gedaan worden of er al dan niet verder archeologisch onderzoek is aangewezen.

2.2. ORGANISATIE

Om de archeologienota op te stellen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer. Zo werden diverse bouw- en funderingsplannen verkregen om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen om de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen vormen van de fysisch-geografische situatie, een historisch kader te schetsen en bekende archeologische vindplaatsen te kunnen aantonen werden verschillende bronnen geraadpleegd. Het meeste kaartmateriaal werd teruggevonden via Geopunt². Dit is de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie. Daarnaast werd gebruik gemaakt van Cartesius³, een databank met kaarten van het NGI (Nationaal Geografisch Instituut), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied en de ruime omgeving ervan werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed (CAI)⁴ geraadpleegd.

Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

De gebruikte bronnen waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd, gezien de ligging van de site, niet opportuun geacht.

² <https://www.geopunt.be/kaart>

³ <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

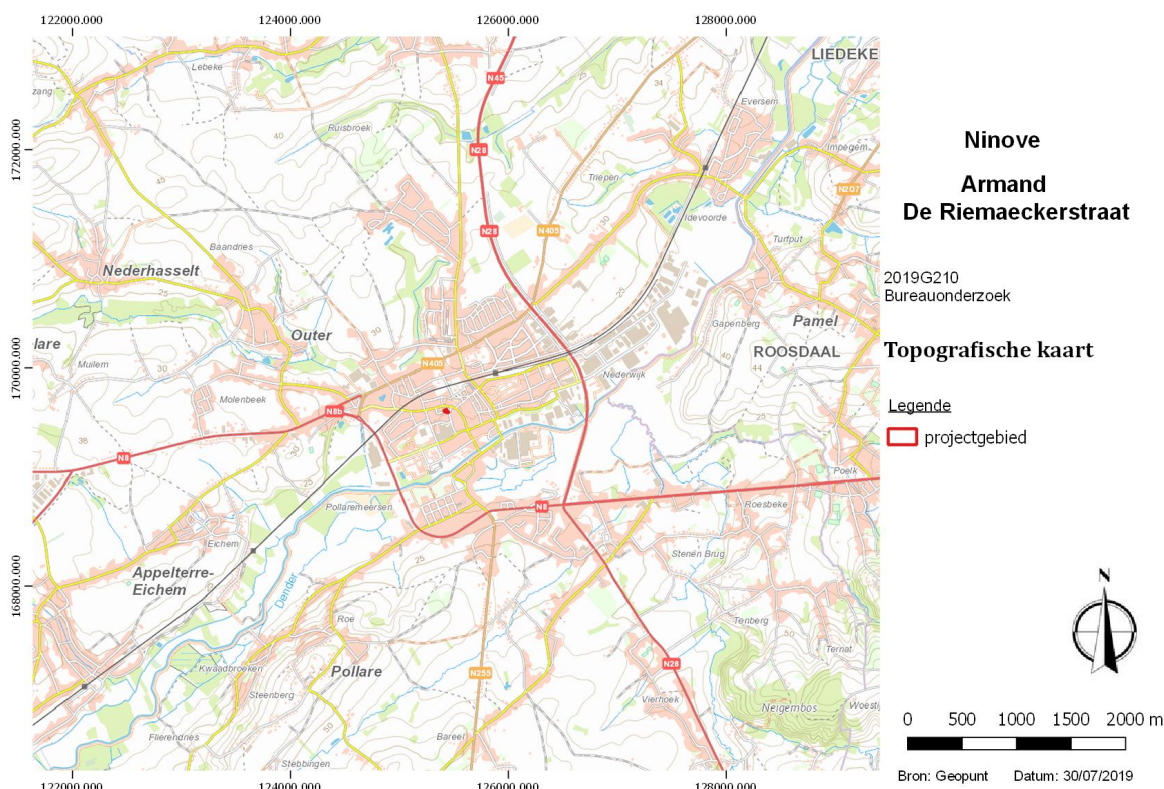
3. AANLEIDING

3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING

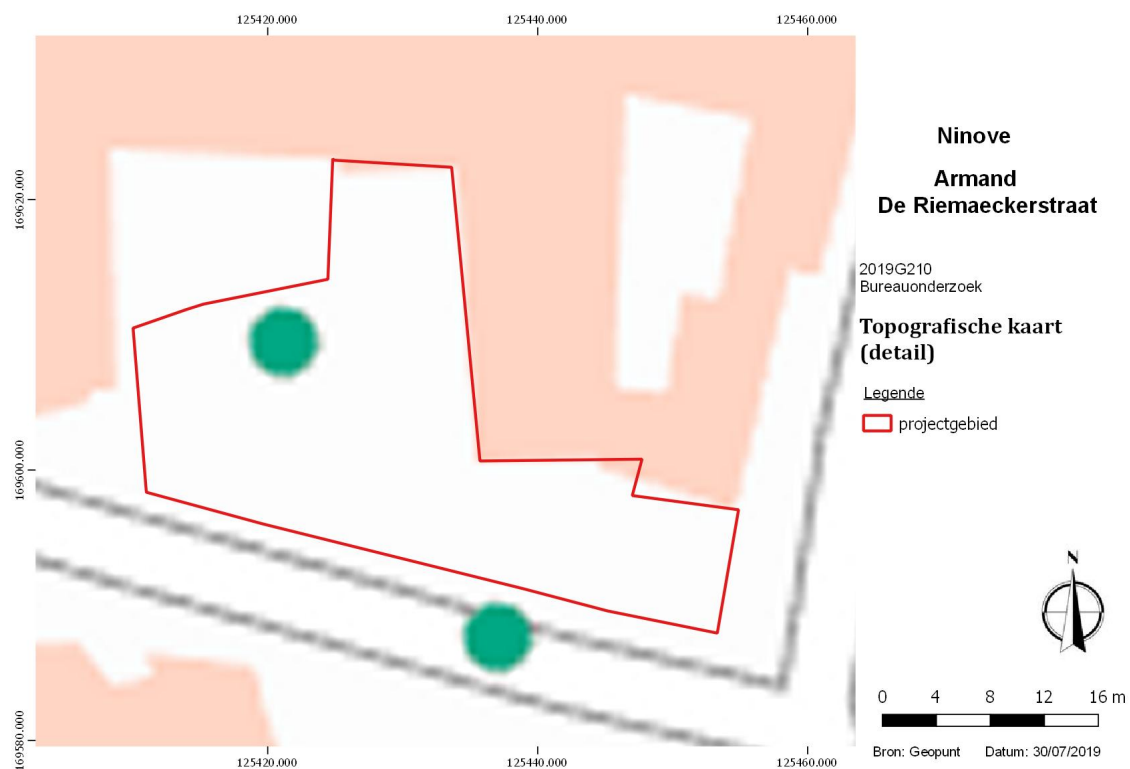
Ninove is gelegen in het zuidwesten van de provincie Oost-Vlaanderen en maakt deel uit van het arrondissement Aalst. De stad situeert zich ten noordoosten van de stad Geraardsbergen en is een fusie van de gemeenten Appelterre-Eichem, Aspelare, Denderwindeke, Lieferinge, Meerbeke, Nederhasselt, Neigem, Okegem, Outer, Pollare en Voorde. In het noorden grenst Ninove aan de gemeenten Haaltert en Denderleeuw, in het noordoosten aan de gemeente Liedekerke, in het oosten aan de gemeente Roosdaal, in het zuidoosten aan de gemeente Gooik, in het zuiden aan de gemeente Galmaarden, in het zuidwesten aan de stad Geraardsbergen en in het noordwesten aan de stad Herzele. De stad bevindt zich aan de Dender.

Het plangebied, met een oppervlakte van 694m² ligt in het centrum van de stad op de hoek van de Armand De Riemaeckerstraat en de Kaardeloodstraat. De graanmarkt situeert zich 300m ten zuidoosten van het plangebied.

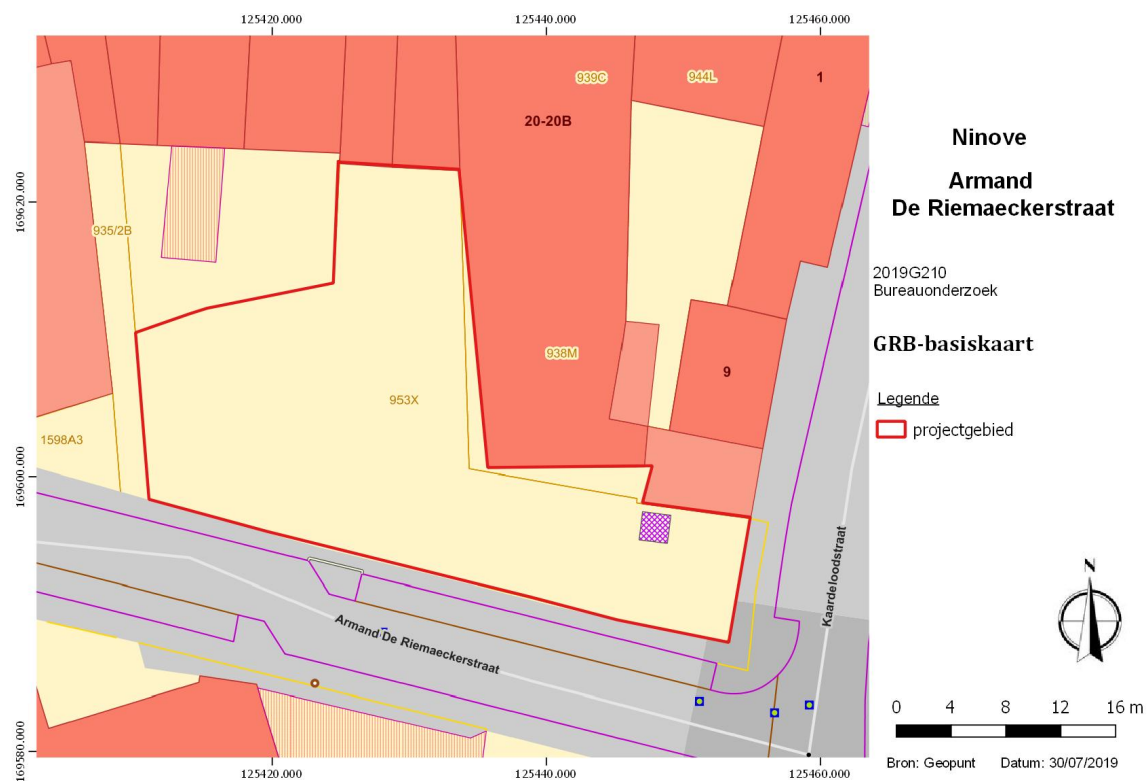
Kadastraal is het plangebied terug te vinden onder: Ninove, afdeling 2, sectie B, perceelnr. 953X.

Figuur 1 Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt en NGI)

Figuur 2 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt en NGI)

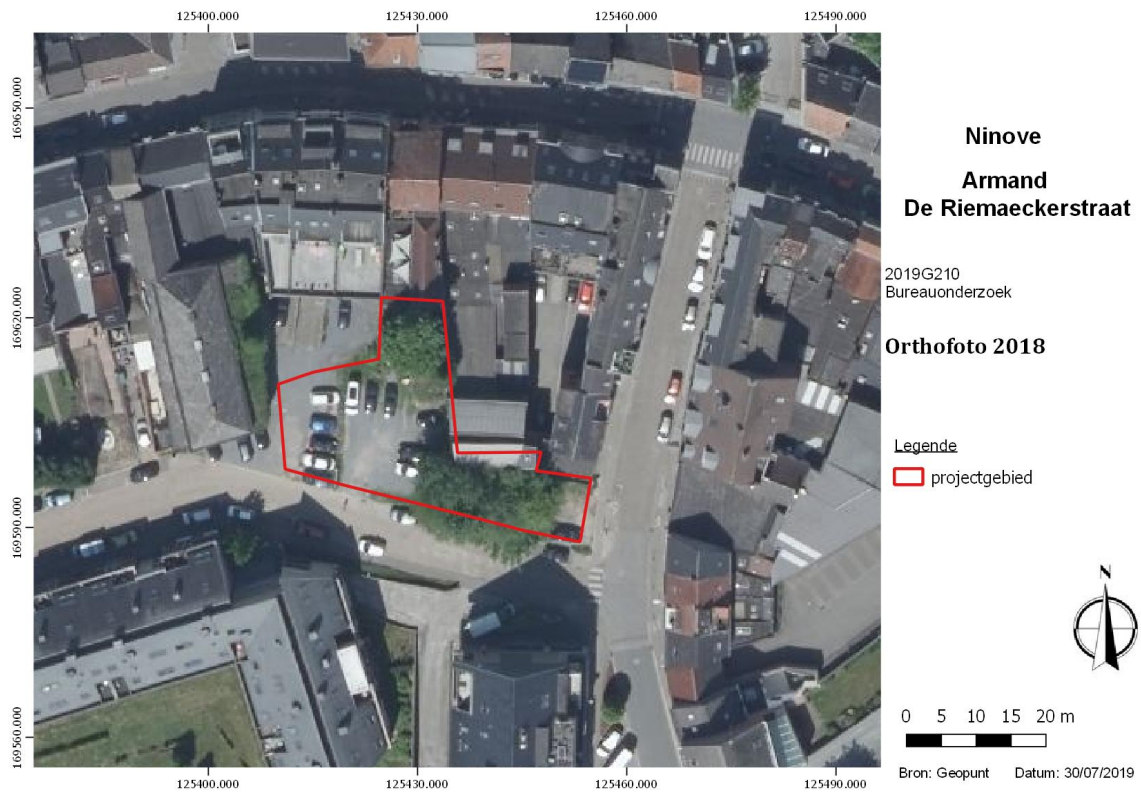
Figuur 3 GRB-basiskaart met aanduiding van de perceelnummers. (bron: geopunt)

3.2. HUIDIGE SITUATIE EN GEPLANEDE WERKEN

Een groot deel van het plangebied is momenteel verhard en in gebruik als parking. In het noorden en het oosten van het terrein staan enkele bomen en struiken.

De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning aan voor de bouw van appartementen en een handelsruimte. De nieuwbouw zal vier verdiepingen tellen en wordt niet onderkelderd. Op het gelijkvloers wordt aan de oostelijke zijde een commerciële ruimte voorzien. Daarnaast zullen enkele overdekte en niet-overdekte parkeerplaatsen en een technische ruimte voorzien worden. In totaal zullen 11 appartementen gebouwd worden. Het gebouw wordt gefundeerd door middel van een palenfundering. Ook worden twee liftputten voorzien. De nieuwbouw wordt voorzien van een nieuw rioleringsstelsel met diverse regenwaterputten.

Concluderend kan gesteld worden dat de geplande werken gepaard met een serieuze ingreep in de bodem. De fundering op palen zullen een minimale diepte van -4m bereiken ten opzichte van het niveau van de straat. De aanleg van de diverse putten en rioleringen zullen gepaard gaan met een ingreep tot -2m diepte ten opzichte van de straat.

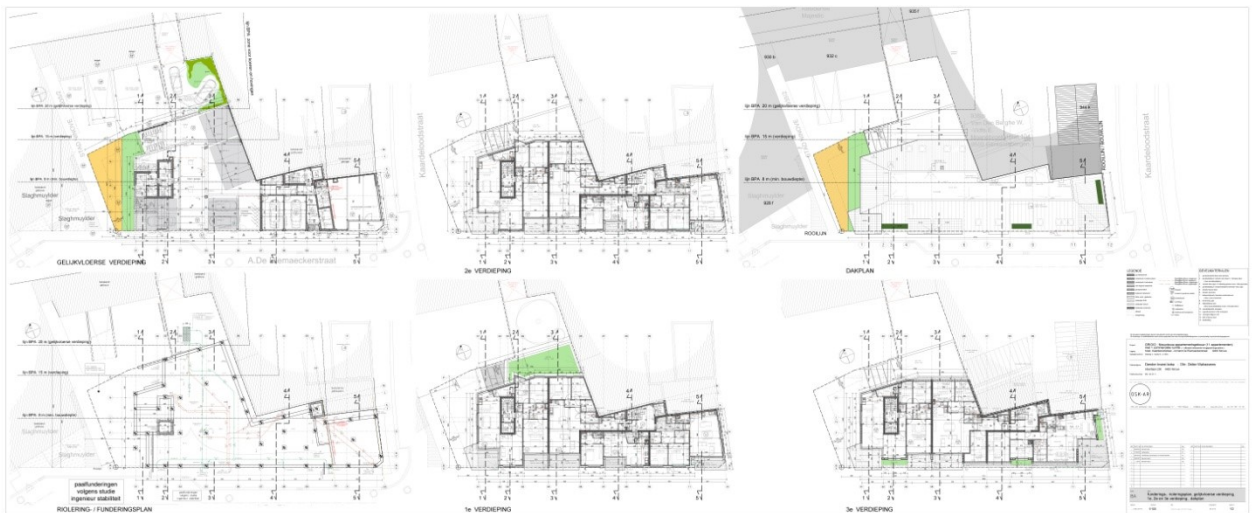
Figuur 4 Recente orthofoto met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 5 Zicht op het plangebied vanaf de Armand De Riemaeckerstraat. (bron: google)

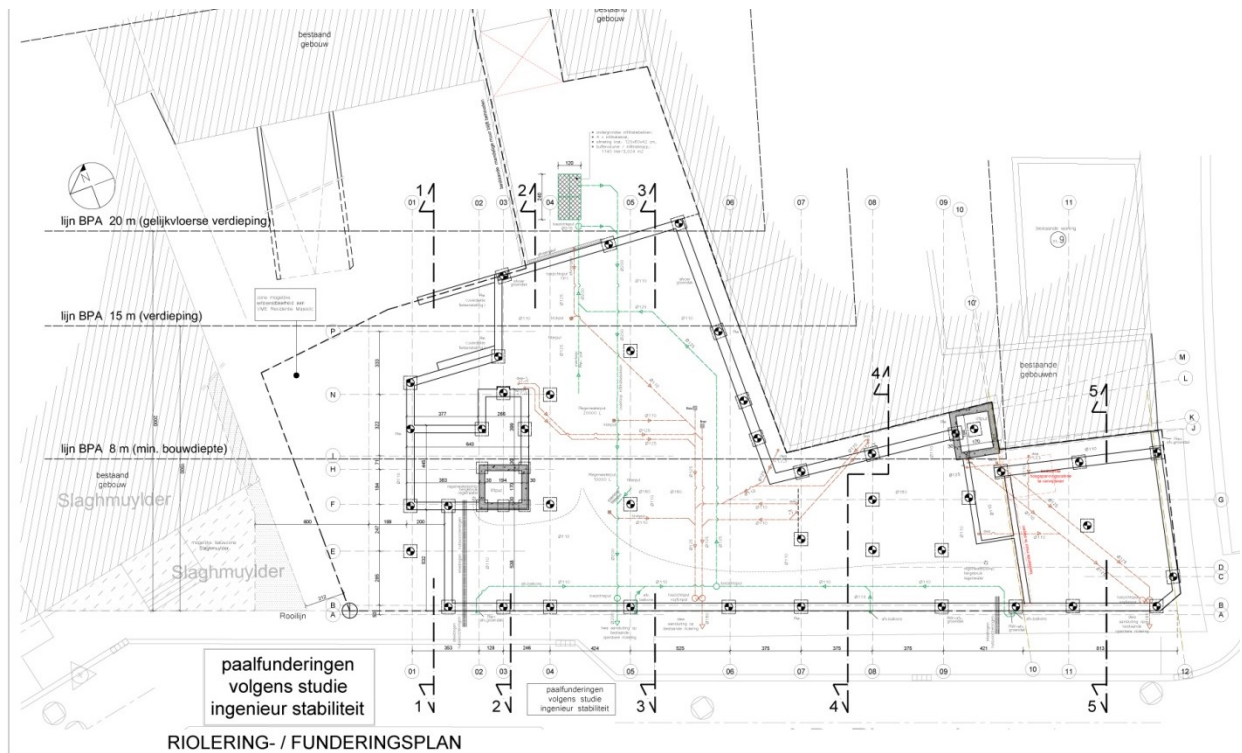
Figuur 6 Zicht op de hoek van de Armand De Riemaeckerstraat en de Kaardeloodstraat. (bron: google)

Figuur 7 Inplanting bouwproject. (bron: initiatiefnemer)

Figuur 8 Gelijkvloerse verdieping. (bron: initiatiefnemer)

Figuur 9 Funderings- en rioleringsplan (bron: initiatiefnemer)

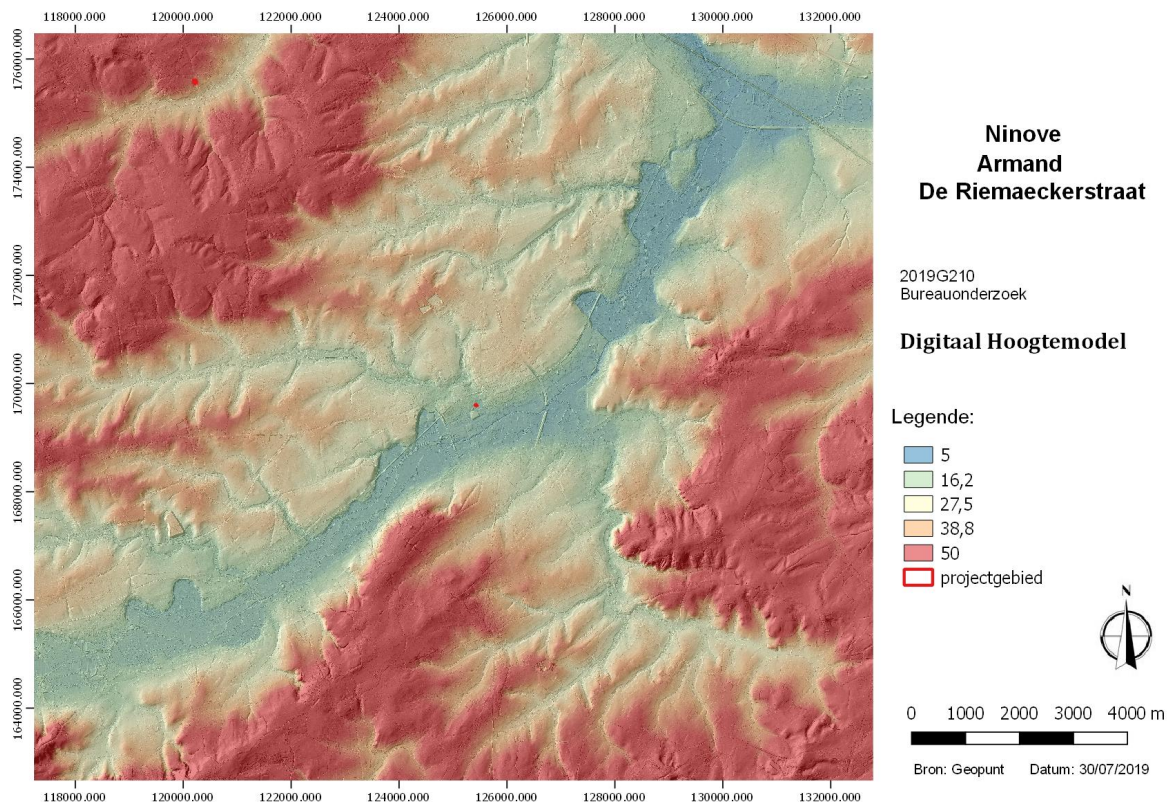
Figuur 10 Doorsnedes. (bron: initiatiefnemer)

4. ASSESMENTRAPPORT

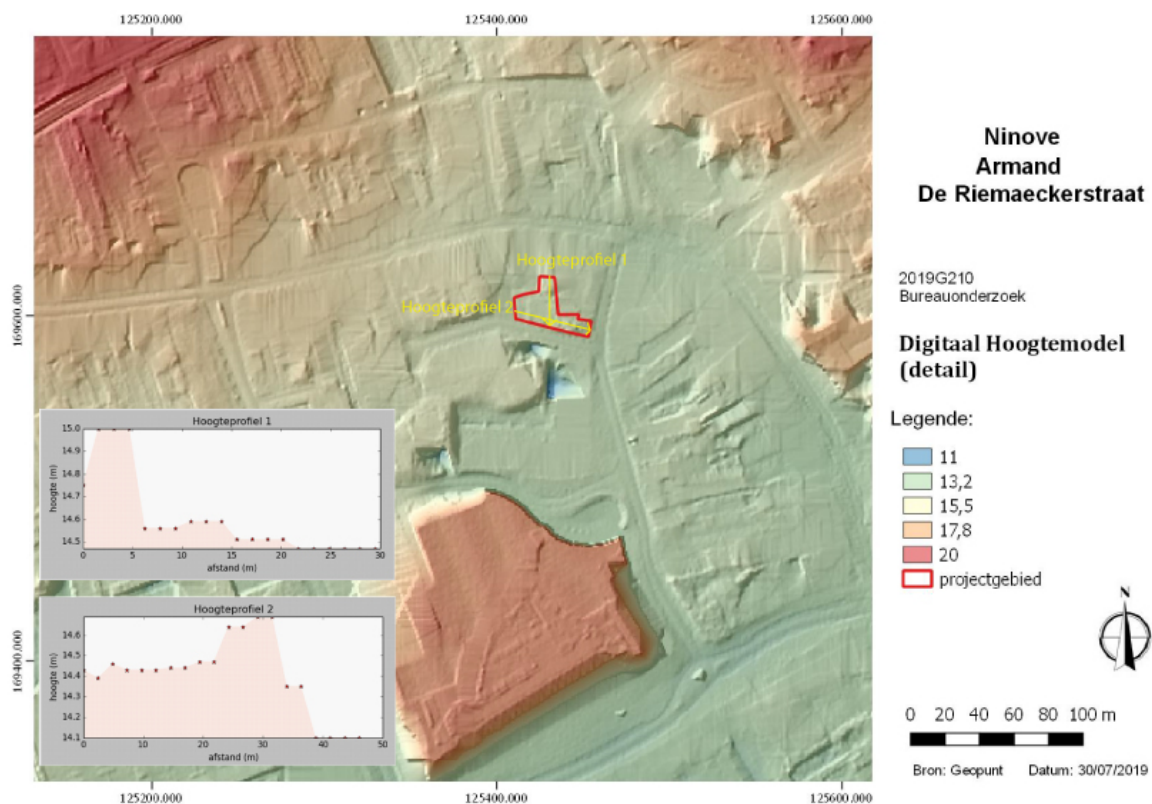
4.1. LANDSCHAPPELIJK SITUERING

Ninove is gesitueerd in de Vlaamse Ardennen en de leemstreek. De stad ligt relatief hoog gelegen in vergelijking met de nabije omgeving, in een alluviaal gebied ten noorden van de Dendervallei. Het reliëf is golvend, met hoogtes die sterk schommelen tussen ca. +10m en +100m TAW met de laagste punten in de alluviale vlaktes. Het hoogste punt (ca. +90m TAW) bevindt zich ten oosten van de Wolfputbeek en ten noorden van de Prindaalbeek, aan de zuidwestelijke grens van Roosdaal. Het plangebied ligt op een kleine verhevenheid in de alluviale zone van de Dender. Het reliëf daalt richting het zuiden, van +15m TAW naar +14,5m TAW. Het oost-west verloop van het reliëf is vrij vlak, rond +14,4m TAW. De Dender stroomt 450m ten zuiden van het plangebied. Net ten westen van het plangebied loopt een zijarm van de Dender. Ten oosten situeert zich de Beverbeek.

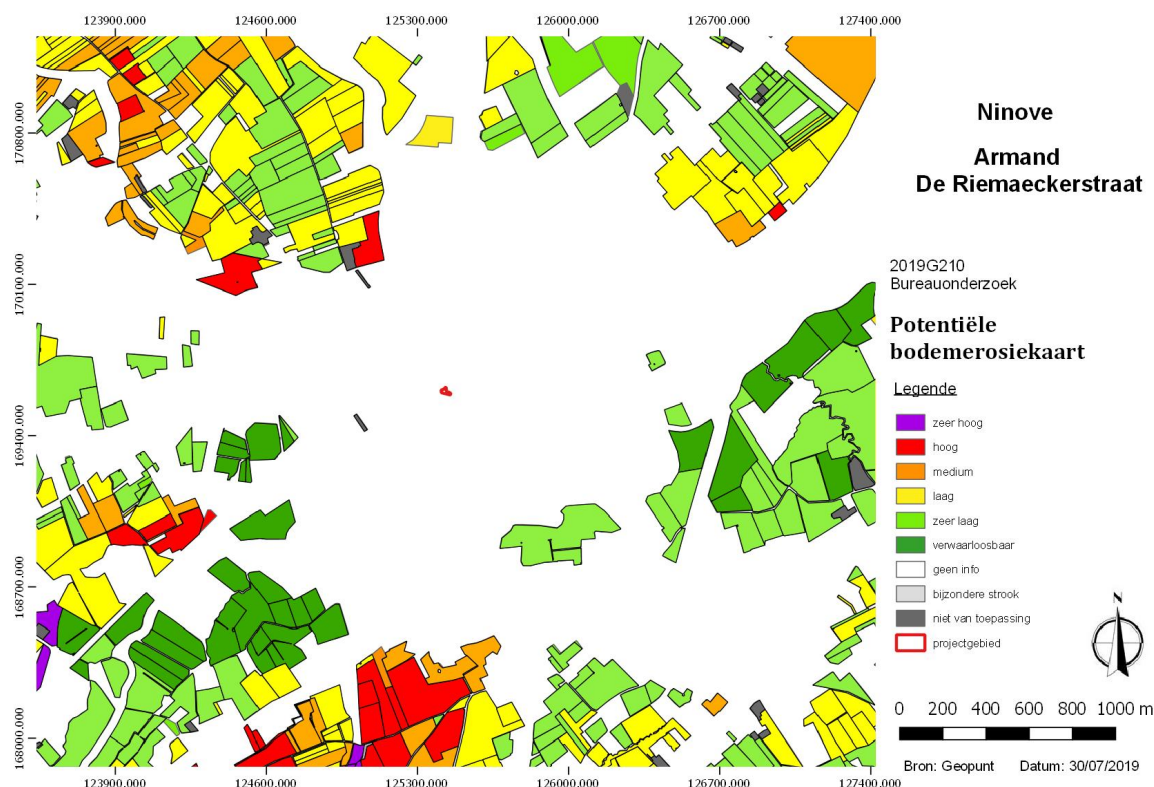
De potentiële bodemerosiekaart van het plangebied is wit gekleurd wat betekent dat er geen info voorhanden is. De dichtst nabijgelegen gronden hebben een zeer laag tot verwaarloosbaar potentieel op erosie.

Figuur 11 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 12 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (bron: geopunt)

Figuur 13 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

4.2. BODUMKUNDIGE SITUERING

Ter hoogte van het plangebied wordt de grond gekarteerd als OB (bebouwde zone). Ten zuiden van het plangebied wordt de grond als ON gekarteerd. Dit zijn opgehoogde gronden. Ten zuidwesten als ten zuidoosten komt een Eep grond voor. Dit is een sterk gleyige kleibodem zonder profiel. Ook Ldp (matig natte zandleembodem zonder profiel), Lep (natte zandleembodem zonder profiel) als Adpb (matig natte leembodem zonder profiel) komen voor ten zuiden en ten oosten van het plangebied. In het noorden worden de gronden gekarteerd als Lbp (droge zandleembodem zonder profiel), Lba (droge zandleembodem met textuur B-horizont), Abp (droge leembodem zonder profiel) en Aba0 (droge leembodem met textuur B-horizont).

waarin het klimaat meer op dat van nu leek worden aangeduid met de term tussenijstijden (interglacialen) aangeduid. Deze grote klimaatschommelingen hadden grote gevolgen en de resultaten daarvan zijn vandaag de dag nog op veel plekken in het landschap te herkennen. De jongste tijdsnede die we kennen is (vooralsnog) het Holoceen (11.7ka – heden). Dit tijdvak wordt gekenmerkt door een redelijk warm klimaat en is daarom ook geclassificeerd als een interglaciaal. Met name in het laatste deel van dit tijdvak is de invloed van de mens op de aarde sterk toegenomen, wat voor de geologie grote gevolgen heeft.

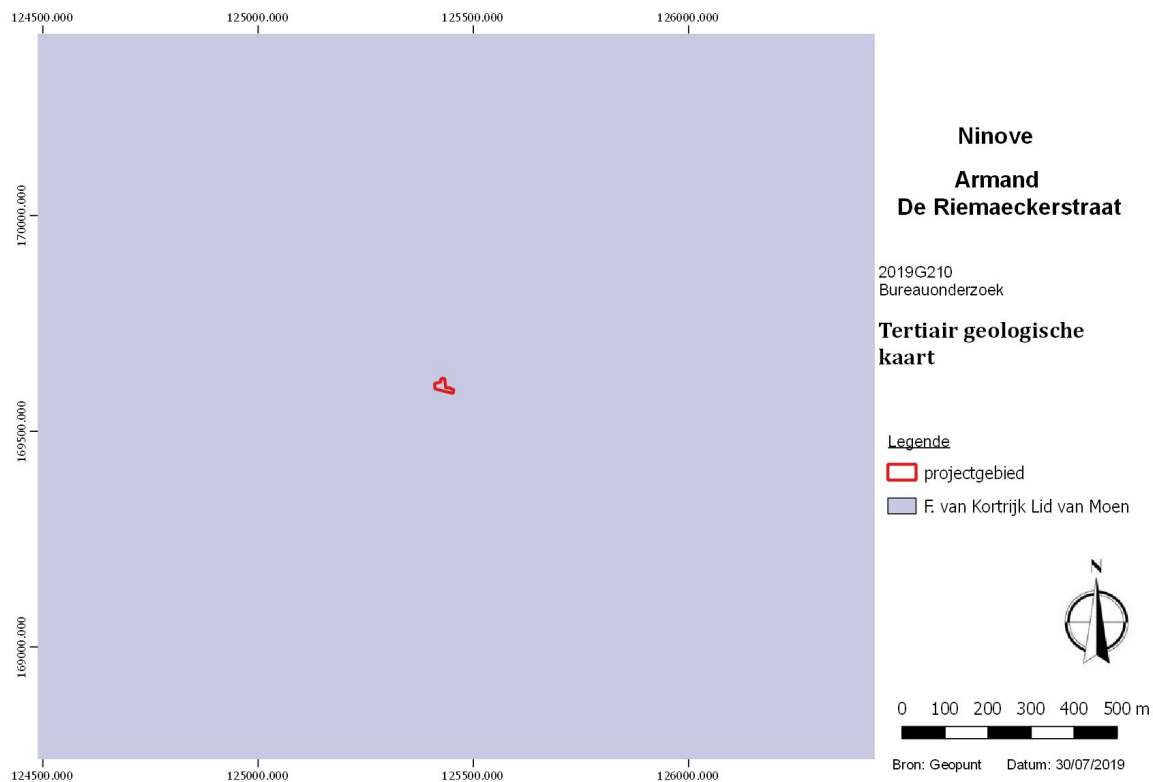
De quartair geologische kaart geeft aan dat de ondergrond ter hoogte van het plangebied bestaat uit het type **3a**.

De opbouw van dit profieltype **3a** is als volgt:

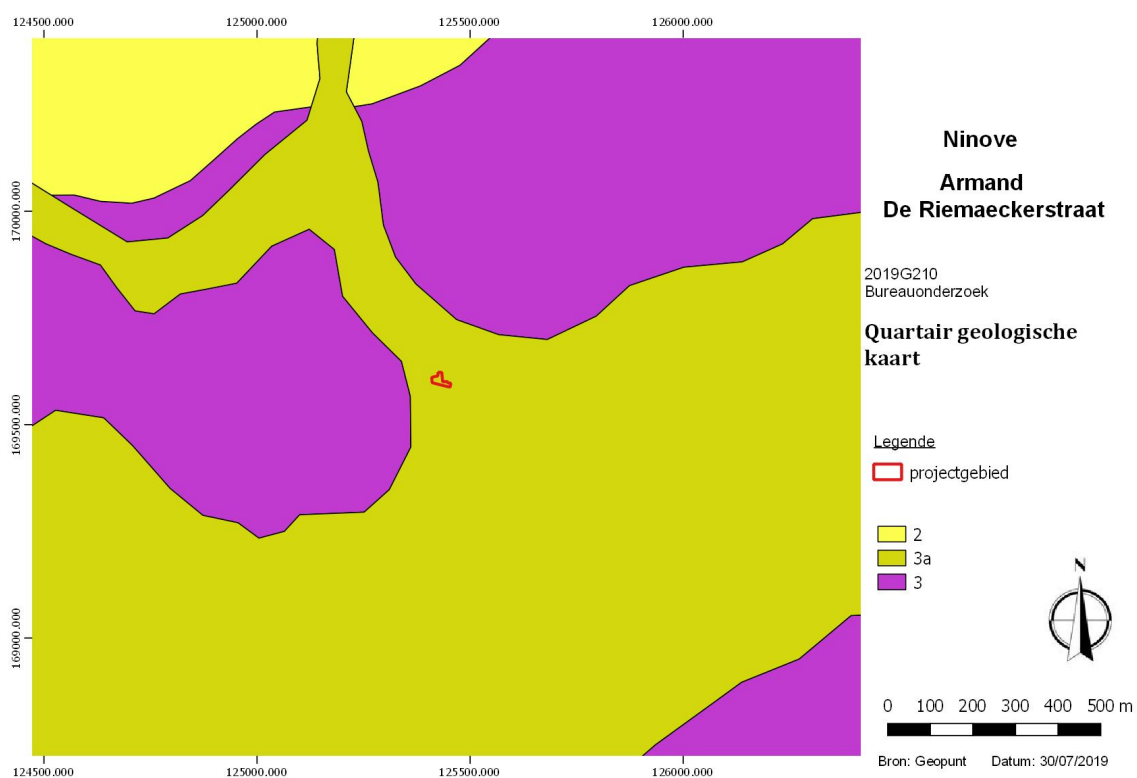
- **Fh**: Fluviale afzettingen (organochemisch en primair inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan)

- **ELPw** en/of **HQ** (deze karteereenheid is mogelijk afwezig) : eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. Het betreft zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen; en/of hellingsafzettingen van het Quartair.

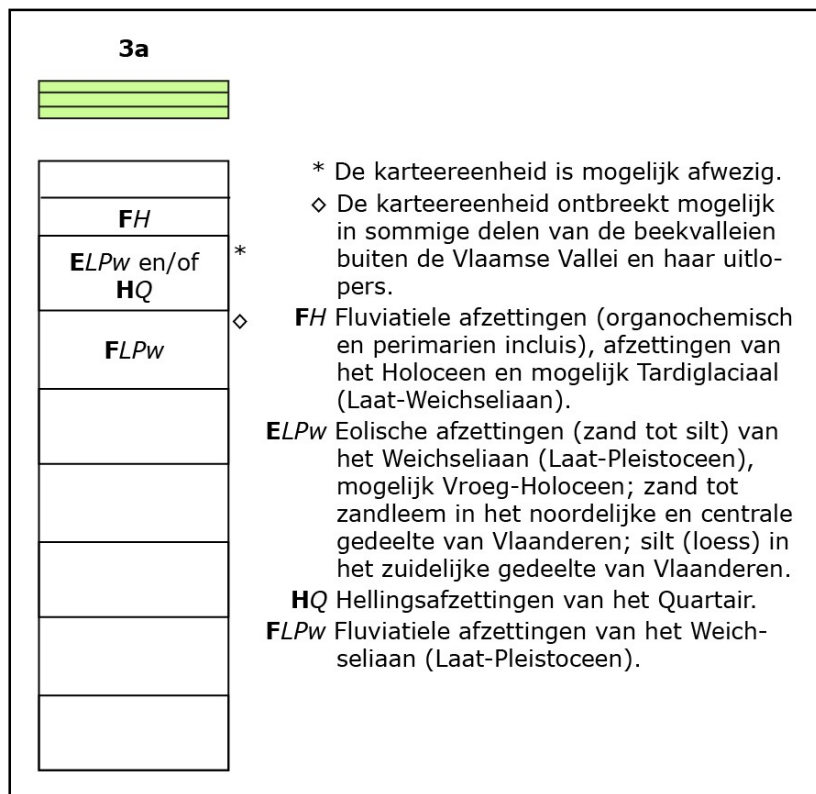
- **FLPw** (deze karteereenheid ontbreekt mogelijk in sommige delen van de beekvalleien buiten de Vlaamse Vallei en haar uitlopers): Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 15 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 16 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 17 Uitleg type 3a Quartair geologische kaart. (bron: geopunt)

4.4. HISTORISCHE KENNIS

4.4.1. ALGEMEEN⁵

Ninove ontstond op een van oudsher bewoonde plaats, waar de Dender zich opsplijtte in verschillende armen. Het wordt voor het eerst vermeld in 821 als Neonifio, in een oorkonde van keizer Karel de Grote. Daarin wordt bevestigd dat een deel van de villa Neonifio aan de abdij van Saint-Amand-Lez-Eaux is geschonken. Er wordt verondersteld dat de villa Neonifio in 821 het Hof te Nederwijk met de eerst gestichte kerk als domeincentrum had en dit hof de oudste kern van Ninove is geweest. Het is gelegen aan de voet van een castrum, aan het knooppunt van de wegverbindingen Gent-Ninove en Oudenaarde-Brussel, groeide Ninove onder Boudewijn V, graaf van Vlaanderen in de tweede helft van de 11de eeuw uit tot een belangrijk strategisch grensgebied tussen graafschap Vlaanderen en hertogdom Brabant. Vermoedelijk dateert de bouw van het castrum als verdediging naar het oosten uit deze periode. Dit castrum werd ingeplant tussen twee Denderarmen (huidige Pol de Montplein en omgeving) en omringd door muren met torens en vestgrachten die onmiddellijk aansloten bij de stadsomheining. Reeds voor 1137 werd een eerste verdedigingsgordel aangelegd, waarna in de 13de eeuw een tweede volgde. De omwalling bestond uit vestgrachten met aarden dammen, een toren en vier poorten aan de uitvalswegen: de Brabantse (Burchtdam) en Geraardsbergse (Lavendelstraat) op de weg komende van Brussel over Ninove naar Oudenaarde, de Kloosterpoort (Stationsstraat) op de weg naar Aalst en de bewaarde Koepoort (Koepoortstraat) aan de Nederwijk of Ninoofse kouter. De drie eerst genoemde poorten werden gesloopt in de 18de eeuw. De stadsrechten werden verleend in 1339.

De oprichting van de Norbertijnerabdij, Sint-Cornelius en Sint-Cyprianus in 1137 was belangrijk voor de geestelijke en economische ontwikkeling van deze landbouwgemeente. In de middeleeuwen was er een gestadige groei van handel voornamelijk door de graanhandel en lakennijverheid. De stad werd meermaals belegerd, met onder meer de verwoesting door de Gentenaars in 1382, de inname door de hertog van Bourgondië in 1453 en de inname door de troepen van Maximiliaan van Oostenrijk in 1483 en 1488. Tevens werd het ook geteisterd door pestepidemieën in de 14de en 15de eeuw, en door een hevige brand in 1473. Vanaf de eerste helft van de 16de eeuw kende de stad echter een langzaam herstel. De lakennijverheid kende in de 16de-17de eeuw een periode van verval, terwijl de vlasnijverheid floreerde. Ook in de 16de eeuw onderging de stad nieuwe beproevingen, waaronder een plundering door de geuzen in 1579 en een totale verwoesting door Alexander Farnese in 1582. In de tweede helft van de 17de

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/13766> (geraadpleegd op 05/08/2019)

eeuw werd de stad bezet door de Franse troepen. In de loop der tijden raakte de landbouw op de achtergrond en Ninove bleef voornamelijk een handels- en nijverheidscentrum.

In de 19de eeuw vond er een grote uitbreiding en aangroei van de bevolking plaats dankzij de vlugge ontwikkeling van industriële activiteit langs de Dender. De belangrijkste industrievormen bestonden uit de fabricatie van sigaren en lucifers. Daarmee gepaard kreeg de infrastructuur van de stad meer vorm: wegen werden verbeterd, spoorwegen werden aangelegd en de Dender werd gekanaliseerd. Op heden is Ninove een provinciestad met voornamelijk een handels- en verzorgende functie, en een gediversifieerde industriële structuur. Het stadscentrum is klein en het middeleeuws stratenpatroon is goed bewaard gebleven. In het noordelijk gedeelte, met enkele meldenswaardige hoeven, heeft zijn landelijk karakter enigszins behouden.

4.4.2. KAARTMATERIAAL

De oudste relevante cartografische bron met informatie over Ninove dateert uit ca. 1565 en is de kaart van Jacob van Deventer. Daarop wordt Ninove aangeduid als 'Nieneue'. In het zuidoostelijke gedeelte van de stad is de graanmarkt/varkensmarkt te zien, waarbij de westelijke helft duidelijk gedomineerd wordt door een groot gebouw, de graanhal. Op deze tekening lijkt de hal opgebouwd uit één beuk met een puntige voorgevel. Het plangebied wordt ten oosten van een zijarm van de Dender en ten westen van een straat (voorloper Kaardeloodstraat) afgebeeld. Langs de Kaardeloodstraat wordt bebouwing weergegeven, het plangebied ligt vermoedelijk binnen de achtererven van deze bebouwing. Ten oosten van het plangebied loopt de Beverbeek.

Op de Flandria Illustrata van Antonius Sanderus (1ste helft 17de eeuw) staat de zijarm van de Dender ook afgebeeld ten westen van het plangebied. Voorts bestaat het plangebied uit achtererven en bebouwing in het oosten.

Op de kaart van Frickx (1744) is duidelijk te zien dat enkel stadskernen, wegen en belangrijke bouwwerken zoals kerken, kastelen, etc. werden weergegeven. Het ontbreken van bebouwing op deze kaart betekent dus niet per definitie dat er geen gebouwen stonden. Burgerlijke architectuur kreeg op deze kaarten immers zeer weinig aandacht. Het georefereren van dergelijke kaarten is, doordat zij niet schaalvast zijn, vrijwel onmogelijk.

Op de Villaret-kaart (1745-1748) wordt het plangebied afgebeeld ter hoogte van de zijarm van de Dender. Vermoedelijk moet het plangebied licht naar het oosten verschoven worden, tussen de zijarm en de noord-zuid georiënteerde straat.

Op de Ferrariskaart is heel duidelijk de ligging van het plangebied waar te nemen, tussen de zijarm van de Dender en een straat gelegen in het oosten. Aan de oostelijke zijde van het

plangebied wordt bebouwing afgebeeld, ook aan de noordzijde valt een deel van bebouwing binnen de contouren van het plangebied. De rest van het plangebied wordt ingenomen door achtererven.

Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) wordt geen bebouwing weergegeven binnen het plangebied. Op de kaart Vandermaelen moet het plangebied licht naar het oosten verschoven worden. Verder biedt deze kaart geen nieuwe nuttige informatie omtrent het plangebied. Op de Popp-kaart wordt opnieuw bewoning weergegeven in het oosten en het noorden van het plangebied.

De orthofoto uit 1971 is niet scherp genoeg om enige conclusies te trekken. Het lijkt er op dat er een gebouwtje staat aan de oostelijke zijde van het plangebied. De orthofoto uit 1990 toont vrij veel groen binnen het plangebied. Enkel in het noordoosten van het plangebied lijkt een deel van een gebouw binnen het plangebied te vallen.

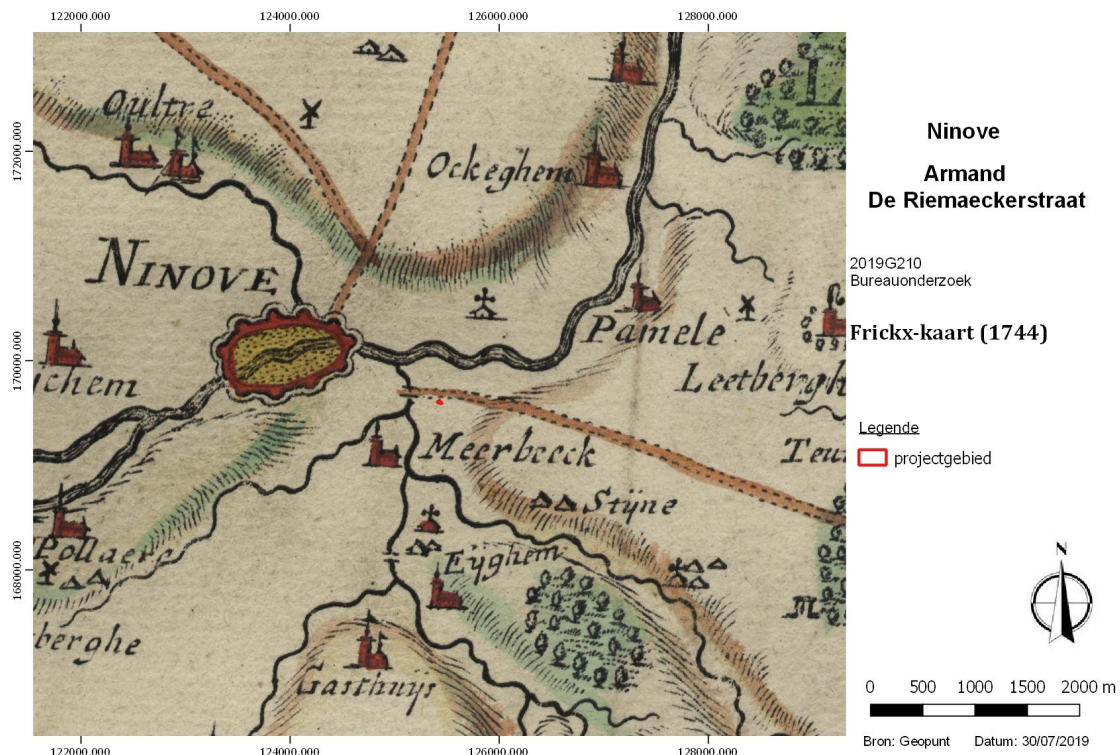
Figuur 18 De kaart van Jacob van Deventer (1565) met aanduiding van de ligging van het plangebied. (bron: <https://uurl.kbr.be/1043849>)

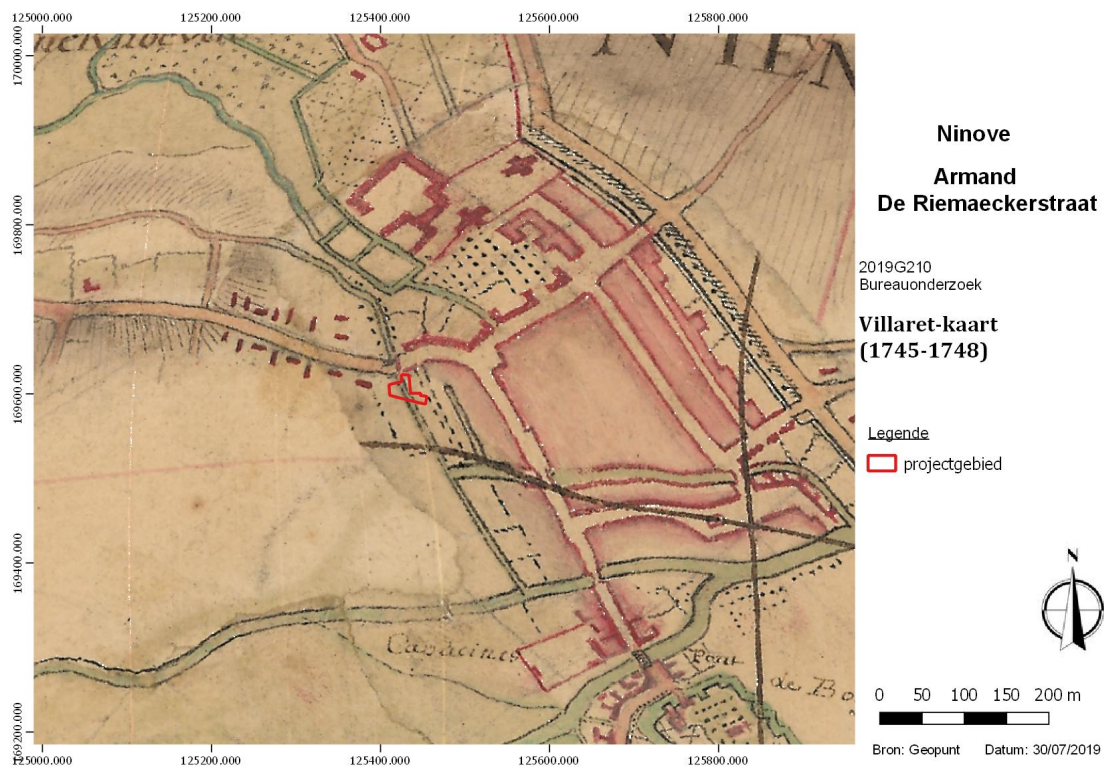
Figuur 19 Detail van kaart van Jacob van Deventer (1565) met aanduiding van het plangebied. (bron: <https://uurl.kbr.be/1043849>)

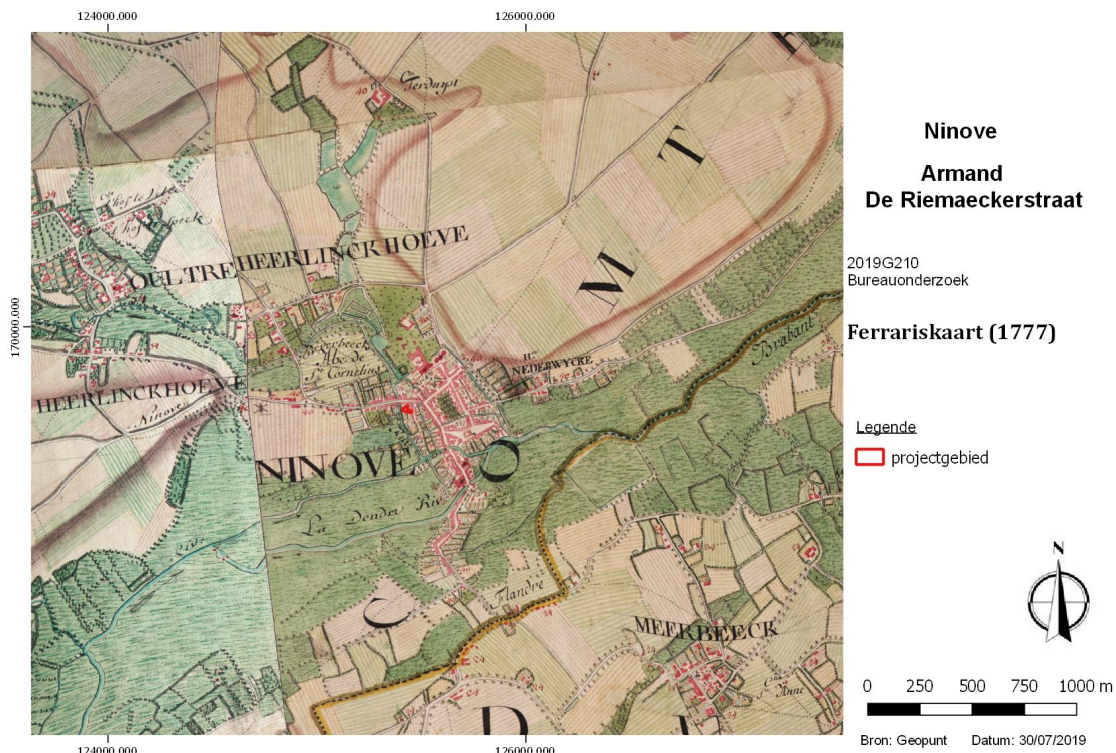
Figuur 20 Ninove in de eerste helft van de 17de eeuw op “Flandria Illustrata” (p. 529) van Antonius Sanderus. Detail met aanduiding van het plangebied. (bron: Universiteitsbibliotheek Gent 2018)

Figuur 21 De Frickx-kaart (1744) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

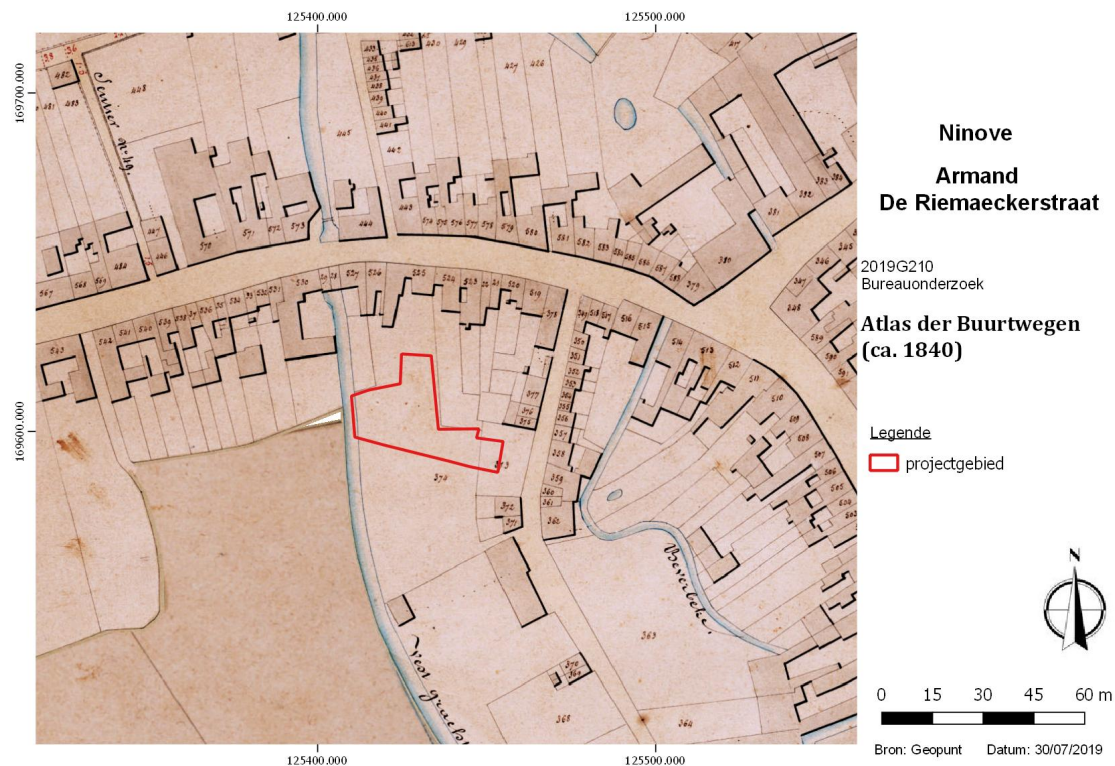
Figuur 22 Villaret-kaart (1745-1748) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 23 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 24 Detail van de Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

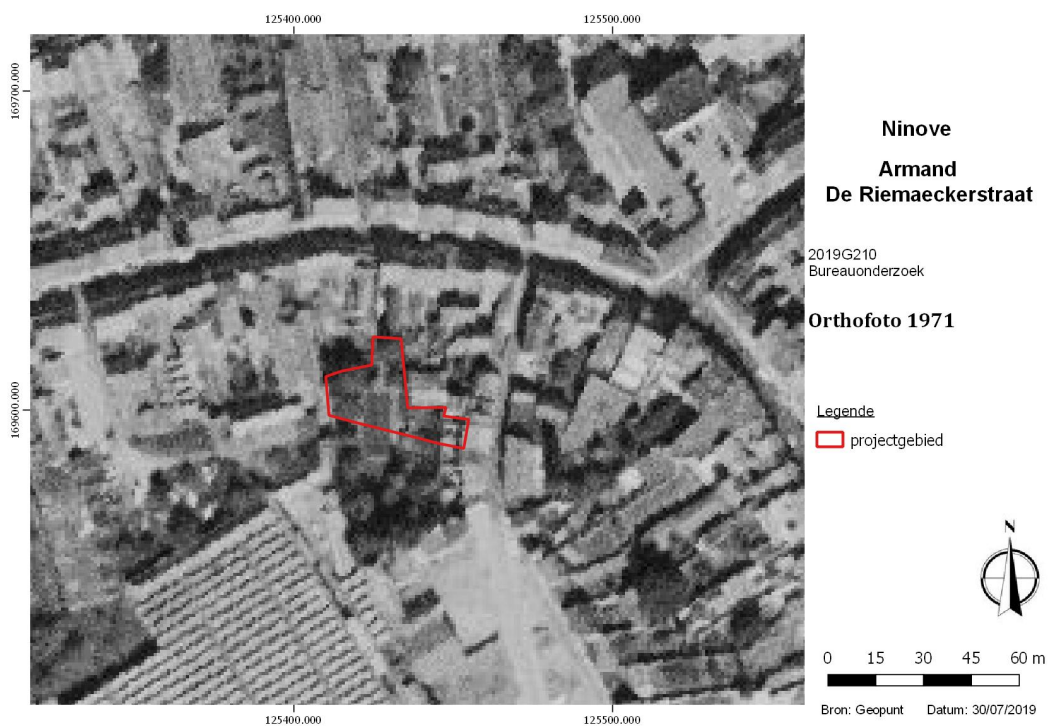
Figuur 25 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 26 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)

Figuur 27 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 28 Orthofoto uit 1971. (bron: geopunt)

Figuur 29 Orthofoto uit 1990. (bron: geopunt)

4.5. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

De belangrijkste bron voor de archeologische gegevens werd bekomen via de CAI. In onderstaande lijst worden de relevante CAI-items opgesomd. Voor de interpretatie en met het oog op het formuleren van een goede archeologische verwachting van het plangebied wordt een onderscheid gemaakt tussen archeologische prospecties en opgravingen enerzijds en archeologische en historische indicatoren anderzijds.

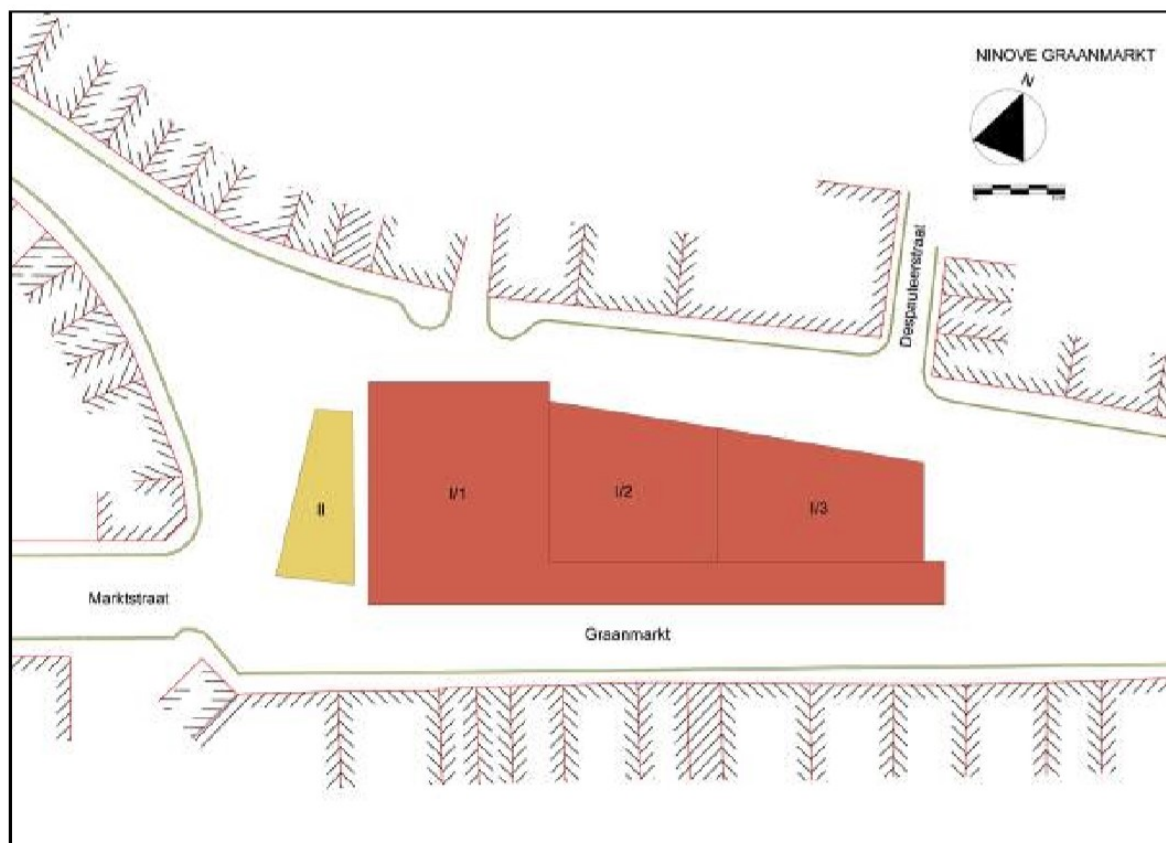
4.5.1. ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIES EN OPGRAVINGEN

Cai 40122⁶: Ten zuidoosten van het plangebied werd op de Graanmakrt in 2007 een archeologisch proefonderzoek uitgevoerd in de vorm van drie proefsleuven. De aanleiding was de geplande heraanleg van de Graanmarkt. Er werden verschillende sporen uit de late middeleeuwen aangetroffen waaronder een aantal ondiepe en kleine kuilen, een opgehoogd leefniveau met pleinbedekking, een kuil met ambachtelijk afval (hoornpitten) en een restant van een latere fase van de Graanhal.

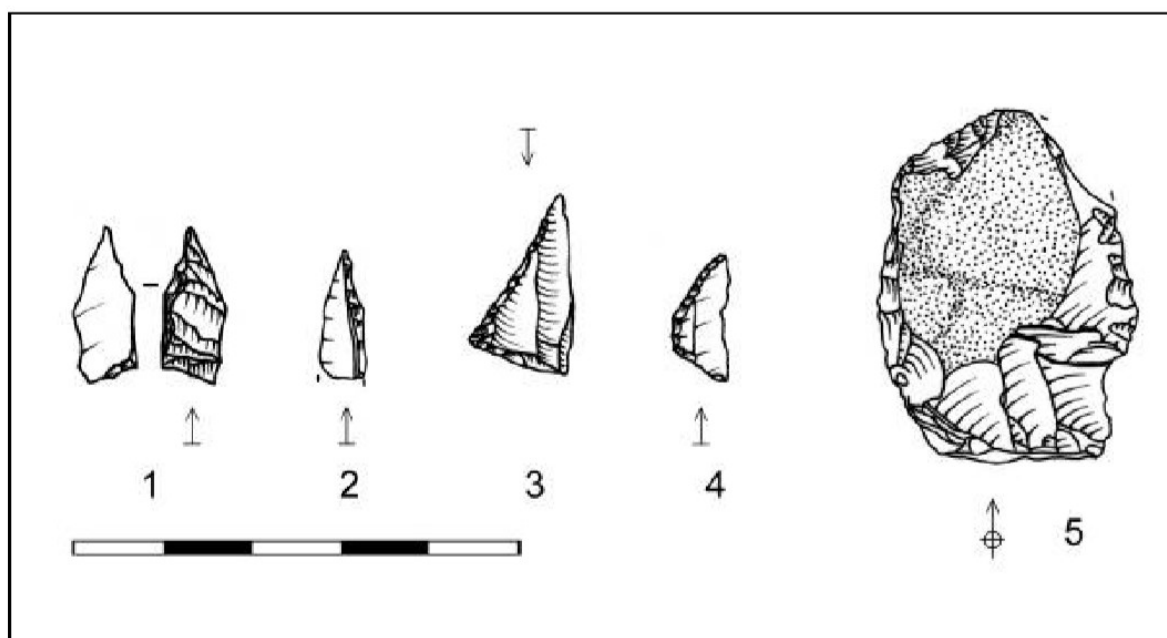
Cai 151595⁷: Naar aanleiding van het proefsleuvenonderzoek op de Graanmarkt (zie Cai 40122) werd een zone geselecteerd voor verder onderzoek in de vorm van een opgraving. In totaal werden twee zones geselecteerd. In de zuidwestelijke zone werd tijdens het boren een cluster aan vuurstenen aangetroffen. In totaal werden 128 lithische artefacten gevonden. Deze zijn te dateren in het vroegmesolithicum. Mogelijk bevond zich een steentijdnederzetting onder de middeleeuwse resten. Uit de 13de eeuw werden enkele paalsporen en een greppeltje aangetroffen. Verschillende sporen waren te linken aan de Graanhal. Een eerste fase van deze Graanhal dateert in de 14de eeuw. Het gaat om een houten constructie. De verbrande leemvloeren en dakpannen wijzen er op dat de constructie wellicht is afgebrand (mogelijk meerdere malen). Enkele langwerpige kuilen en greppels wijzen mogelijk op structuren die in verband te brengen zijn met het stoken van hout om het graan te drogen. Ten laatste in de 15de eeuw werd een combinatie van baksteen- en houtbouw gebruikt. In een derde fase werd aan de westzijde twee torens aangebouwd die deel uitmaakten van het poortgebouw. De bouw van dit poortgebouw is te situeren tussen 1556 en 1662. Een laatste fase (1710-1750) betreft de uitbreiding aan de zuidzijde. Hier werden 5 beerputten aangetroffen.

⁶ Berkers M. & Klinkenborg S. 2009, pp. 25-36.

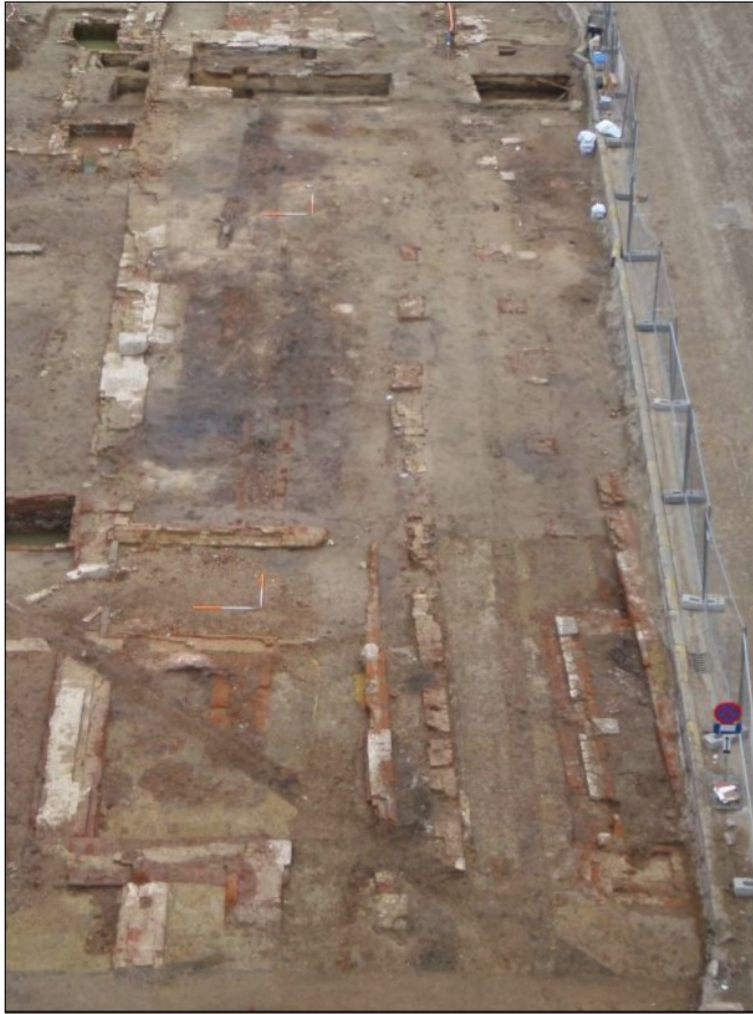
⁷ Klinkenborg S. e.a. 2009.

Figuur 30 Fasering van het archeologisch onderzoek. (bron: Klinkenberg S. e.a. 2009, p. 18.)

Figuur 31 1-4: Microlieten; 5: Afslagschrabber (bron: Klinkenberg S. e.a. 2009, p. 24.)

Figuur 32 Luchtfotot van fase 2 van de Graanhal. (bron: Klinkenborg S. e.a. 2009, p. 40)

Cai 159857⁸: Ter hoogte van de zogenaamde Varkensmarkt werd in 2009 een archeologische opgraving uitgevoerd. Verschillende kuilen met organische opvulling dateren uit de late middeleeuwen. In 10 kuilen werd heel veel leervondsten. Het gaat voornamelijk om zolen en zoolonderdelen. Mogelijk zijn deze vondsten in verband te brengen met activiteiten van schoenlappers/oud-schoenmakers. Ook de vondst van hoornpitten in één van de kuilen wijst in deze richting. Daarnaast werd een begraven varken aangetroffen met een metalen kruisje op het voorhoofd. Een ophoging met plaveisel uit natuursteen is vermoedelijk de kasseiing van de graanmarkt.

Cai 159858⁹: Ter hoogte van de Marktstraat werd in dezelfde campagne als de opgraving ter hoogte van de Graanmarkt archeologisch onderzoek uitgevoerd. Er werden verschillende

⁸ Klinkenborg S. e.a. 2009.

⁹ Ibidem.

middeleeuwse houten leerlooierskuipen gevonden. Daarnaast werd een wirwar aan muren gevonden, behorend tot een molen met sluizensysteem.

Cai 211448¹⁰: Een archeologisch noordonderzoek werd uitgevoerd ten oosten van het plangebied ter hoogte van van de Graanmarkt. Er werd een laatmiddeleeuws gracht aangetroffen met beschoeiing. De beschoeiing is vermoedelijk hout van scheepswrakken. Het aardewerk in de onderste vulling van de gracht dateert uit de 14de eeuw. Een puinpakket kan in verband gebracht worden met de godsdienstoorlogen. Als laatste kan een bakstenen gebouw uit de 17de eeuw vermeld worden.

Cai 30293¹¹: Tijdens een opgraving ter hoogte van de Centrumlaan werd de beschoeide indamming van de Beverbeek gevonden.

Cai 210766¹²: De aanleiding van dit archeologisch noodonderzoek ter hoogte van de Leo Moeremansplaats (ten zuiden van het plangebied) was een lek aan een waterleiding. Tijdens dit noodonderzoek werden resten van de middeleeuwse burcht (deel van het poortgebouw) gevonden.

Cai 30662¹³: Op deze locatie bevindt zich de burcht van Ninove. Een eerste fase (11de – 14de eeuw) bestond uit een aarden ophoging (castrale motte). In een tweede fase (14de – 16de eeuw) wordt het opperhof een vooruitgeschoven wachttore. Op het neerhof wordt het eigenlijke kasteel gebouwd. Opperhof en neerhof waren beiden omwald. De vroegste vermelding van een burcht van Ninove dateert uit 1134. De bouw van de burcht moet wellicht gesitueerd worden in de 11de eeuw, kaderend in de verdedigingspolitiek van Boudewijn V, graaf van Vlaanderen. 14C datering van de burchtgracht langs het opperhof lijkt een 11de eeuwse aanleg van de motte te bevestigen. Tijdens een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in 2018 werd de mottegracht langs de noordelijke rand van het neerhof gelokaliseerd. Op basis van het EMI onderzoek werd ook de gracht in het zuidelijke deel van het neerhof ten dele gelokaliseerd. Verder toonde het sleuvenonderzoek de aanwezigheid van twee steunberen en uitbraaksporen die wellicht in verband gebracht kunnen worden met de laatmiddeleeuwse burchtkapel. Er werd op het opperhof ook een grachtensysteem gevonden die wellicht hoorde bij de omvorming van de site tot ravelijn. In de 16de eeuw werd een groot deel van de gebouwen gesloopt en werden grachten

¹⁰ Van den Hove P., Wouters W. 2017, pp. 125-134.

¹¹ Lamarq D., 1991,, p. 33-34.

¹² Van den Hove P. 2016, pp. 143-150.

¹³ Herremans D (red.) 2018.

gedempt en andere gegraven. Mogelijk werd een groot deel van het opperhof in deze periode genivelleerd.

Cai 152193¹⁴: Op deze locatie kon tijdens een noodonderzoek een molen gelokaliseerd worden. De molen wordt het eerst vermeld in 1139 en zou teruggaan op een olieslagmolen.

Cai 30668¹⁵: Op deze locatie bevindt zich de Norbertijnderabdij. De abdij dateert uit 1137. Tijdens een opgraving werden graven uit de oudste romaanse fase (1157-1400) aangesneden. Een 40-tal graven van het monnikengravelveld werden ingetekend. Ter plaatse zijn delen van de abdijskerk, de veldpoort en infirmerie zichtbaar.

Cai 1307¹⁶: Ten noorden van het plangebied, buiten het historisch centrum, werd ter hoogte van de Ninove-Denderhoutembaan een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Aanleiding was een geplande verkaveling. Er werden enkele kuilen, greppels en paalstructuren gevonden. Het terrein was echter te sterk geërodeerd om een datering en interpretatie vast te stellen.

Cai 211328¹⁷: Naar aanleiding van een verkaveling werd ter hoogte van de Denderhoutembaan een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Er werden recente greppels, kuilen en paalkuilen gevonden.

4.5.2. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE INDICATOREN

Cai 863¹⁸: Ter hoogte van de Mallaard/Nederwijk bevindt zich vermoedelijk de oudste kern van Ninove. Hiet stond een kerk, een abdij en 2 watermolens. Het betreft een gebied tussen de Dender en de Nederwijkstraat.

Cai 30771¹⁹: Op deze locatie werd een toevalsvondst gedaan. Het gaat om een kruikje uit steengoed uit Keulen of Fechen (3de kwart- begin laatste kwart van de 16de eeuw) met 16de eeuwse gouden en zilveren munten.

¹⁴ Van Den Hove P. & Wouters W. 2000, pp. 71-72.

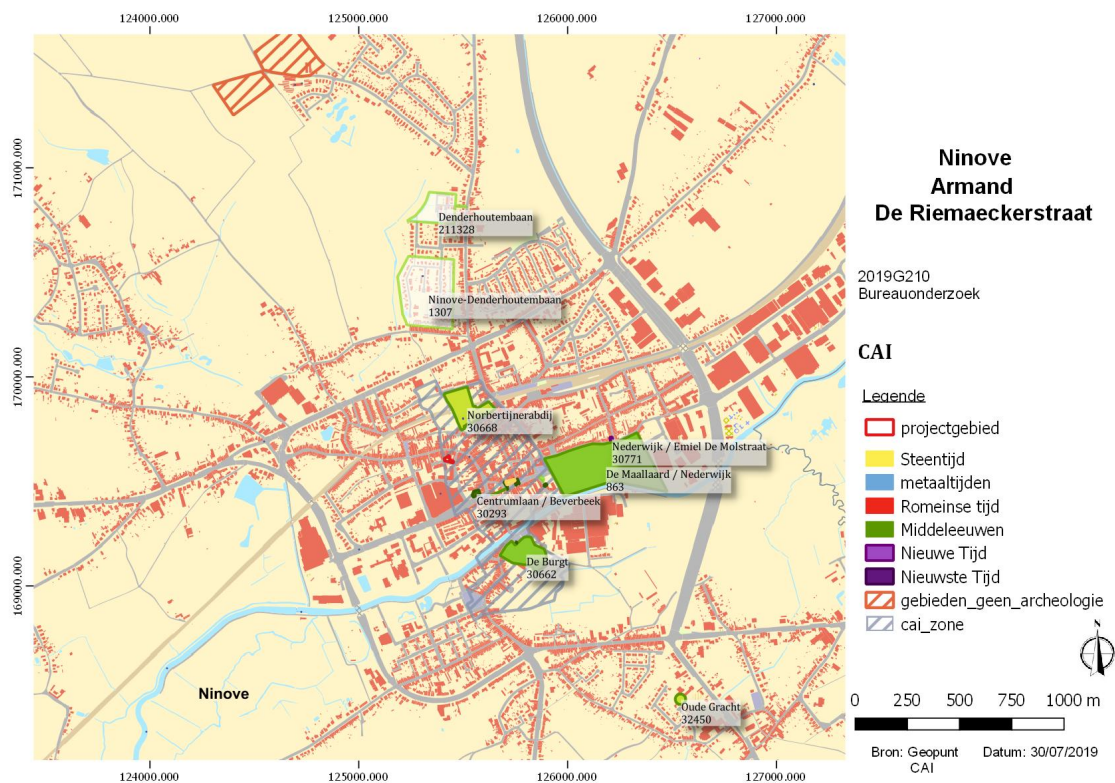
¹⁵ Wouters W, Peersman J, 1993, p 339-357.

¹⁶ Cherretté B., S. De Decker en S. Mortier 2005, pp. 11-16.

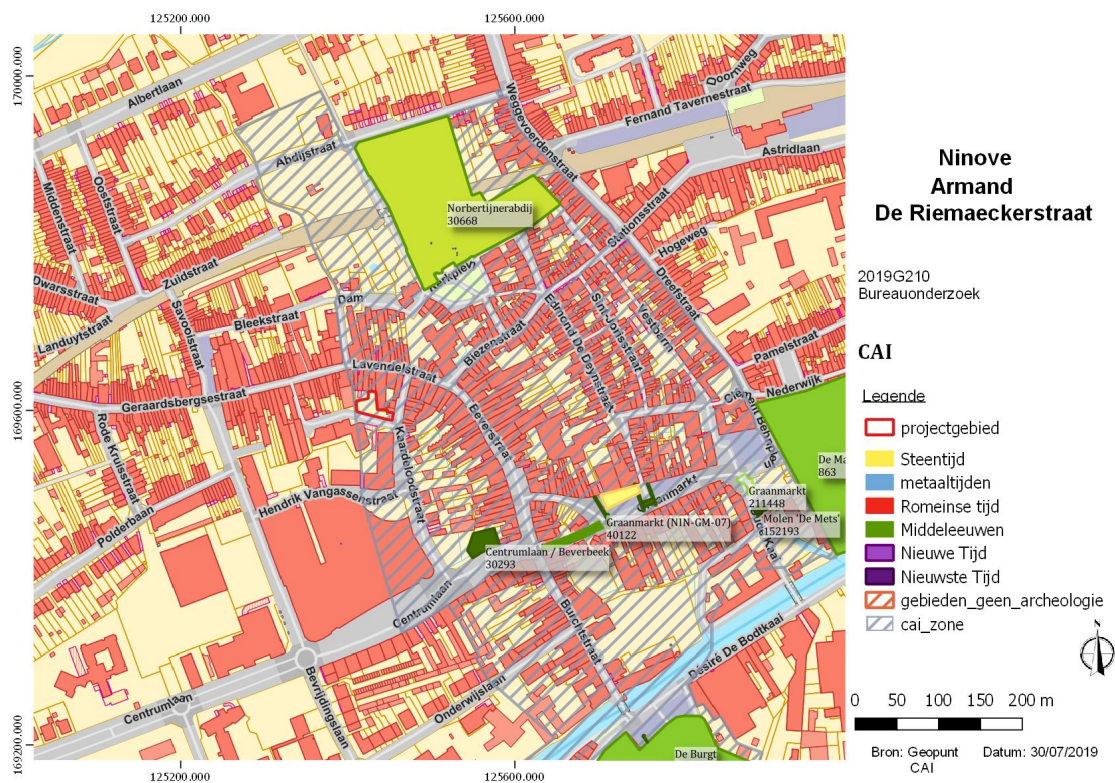
¹⁷ Reyns N., Bruggeman J. 2015.

¹⁸ Van De Perre D. 2005,, p. 5-24.

¹⁹ Beeckmans L., 1985, p.41-48.

Figuur 33 Centraal Archeologische Inventaris met projectie van het plangebied. (bron: CAI en geopunt)

Figuur 34 Detail van de Cai op GRB-basiskaart. (bron: CAI en geopunt)

4.5.3. ARCHEOLOGISCHE NOTA'S

Ninove Abdij ²⁰ : Net ten noorden van het plangebied werd een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Er werden sporen uit de late middeleeuwen tot de 20ste eeuw. De laatmiddeleeuwse sporen manifesteerden zich circa 1,5m onder het huidige maaiveld. Vervolgens werden sporen uit de Gotische fase van de abdij aangetroffen (zie cai 30668). O.a. een grote bouwactiviteit van de 17de tot de 1ste helft van de 18de eeuw kon ook vastgesteld worden binnen het plangebied. Op basis van de archeologische resultaten werd een archeologische opgraving geadviseerd op een deel van het plangebied.

Ninove Graanmarkt/Langemuntstraat ²¹ : Naar aanleiding van de bouw van een appartementsblok ter hoogte van de Langemuntstraat, ten zuidoosten van het plangebied, werd een archeologisch proefputtenonderzoek uitgevoerd. Aan de zuidelijke zijde van het plangebied ter hoogte van de achtererven werden ophogingspakketten en muurresten teruggevonden die te dateren zijn vanaf de late middeleeuwen. Om die reden werd een opgraving geadviseerd.

5. SYNTHESE

5.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON

Het plangebied ligt binnen de vastgestelde historische stadskern van Ninove. Net ten westen van het plangebied loopt een zijarm van de Dender en ten oosten de Beverbeek.

Op de kaart van Deventer (16de eeuw) wordt bebouwing weergegeven ten oosten van het plangebied, een groot deel van het plangebied ligt in tuingebied of de zogenaamde achtererven. Op de Ferrariskaart (1777) wordt op het uiterst oostelijke en noordelijke deel van het plangebied bebouwing weergegeven. Deze bebouwing lijkt aan te houden in de 19de eeuw maar verdwijnt in de 20ste eeuw (zeker wat betreft het oostelijke deel van het plangebied).

Rondom het plangebied werden al verschillende opgravingen en prospecties uitgevoerd. De oudste artefacten werden gevonden ter hoogte van Graanmarkt, te dateren in het Mesolithicum. Voorts werden vooral sporen uit de late middeleeuwen gevonden.

Het plangebied heeft een zeker verwachtingspatroon naar sporen vanaf de middeleeuwen (oudere sporen zijn zeker niet uit te sluiten). Zowel bebouwing (muurfunderingen, beer- en

²⁰ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/8097>

²¹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/7820>

waterputten) als achtererfactiviteiten vallen binnen het verwachtingspatroon. Zeker de ligging nabij een waterloop maakt de trefkans op resten van ambactelijke activiteiten zoals bvb. leerlooiers groter. Concluderend kan gesteld worden dat de ligging van het plangebied een groot archeologisch potentieel heeft.

5.2. ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied ligt binnen de vastgestelde historische stadskern van Ninove. Vanaf de 16de eeuw is er bebouwing op het oostelijke en het noordelijke deel van het plangebied. Het overgrote deel van het plangebied wordt ingenomen door zogenaamde achtererven.

Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Een deel van het plangebied is momenteel verhard. De aanleg van deze verharding zal enige verstoring van het plangebied teweeggebracht hebben.

Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De werken zullen mogelijks een impact hebben op het mogelijks aanwezige niet-verstoorde bodemarchief.

Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Zie Programma van Maatregelen.

6. BESLUIT

Aanleiding van het bureauonderzoek vormt de geplande omgevingsvergunningsaanvraag met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen te Ninove Armand De Riemaeckerstraat (provincie Oost-Vlaanderen).

De archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 694m². Het plangebied is gesitueerd binnen de vastgestelde archeologische zone²² 'historische stadskern van Ninove'.

De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning aan voor de bouw van appartementen en een handelsruimte. Er kan gesteld worden dat de geplande werken gepaard met een serieuze ingreep in de bodem. De fundering op palen zullen een minimale diepte van 4m bereiken. De aanleg van de diverse putten en rioleirngen zullen gepaard gaan met een ingreep tot 2m diepte ten opzichte van het maaiveld.

Het plangebied ligt binnen de vastgestelde historische stadskern van Ninove. Vanaf de 16de eeuw is er bebouwing op het oostelijke en het noordelijke deel van het plangebied. Het overgrote deel van het plangebied wordt ingenomen door zogenaamde achtererven. Het plangebied heeft een groot archeologisch verwachtingspatroon.

²² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140025> (geraadpleegd op 01/08/2019)

7. BIBLIOGRAFIE

- <https://www.geopunt.be/kaart>
- <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <https://cai.onroerenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>
- <https://maps.nls.uk/ww1/trenches/>

- Beeckmans L., 1985, Een 16de eeuwse muntschat uit ninove, in: *Het Land van Aalst* 37, p.41-48.
- Berkers M. & Klinkenborg S. 2009, Archeologisch proefonderzoek te Ninove, in: *Het Land van Aalst*, vol. 61, nr. 1, pp. 25-36.
- Cherretté B., S. De Decker en S. Mortier 2005, Archeologisch (waarderings)onderzoek in de provincie Oost-Vlaanderen (2004), in: *VOBOV-info* 62, pp. 11-16.
- Herremans D (red.) 2018, *Archeologische evaluatie en waardering Burcht Ninove (oost-Vlaanderen)*, Ruben Willaert rapport, Sint-Michiels Brugge.
- Klinkenborg S. e.a. 2009, Ninove Graanmarkt. *Archeologisch onderzoek maart - juli 2009*, SOLVA Archeologie-rapport 6.
- Lamarq D., 1991, *Archeologische vondsten te Ninove*. In: *Vobov-info*, 1991, 41, p. 33-34.
- Reyns N., Bruggeman J. 2015, Archeologisch vooronderzoek Ninove-Denderhoutembaan, *Rapporten All-Archeo bvba* 255, Temse.
- Van den Hove P., Wouters W. 2017: *Archeologisch onderzoek aan de Oude Kaaistraat in Ninove, Het Land van Aalst* LXIX, 2, pp. 125-134.
- Van den Hove P. 2016, Een vondstmelding archeologie. Het poortgebouw van de burcht van Ninove, *Het Land van Aalst, LXVIII*, 2016, 2, 143-150.
- Van Den Hove P. & Wouters W. 2000, Noodonderzoek in de oude watermolen 'De Mets' te Ninove (O.-VI.), in: *Archaeologia Mediaevalis* jg. 23, pp. 71-72.
- Van De Perre D. 2005, *Is 'de Maallaard' (Nederwijk) de oudste bewoningskern van Ninove?*, in *het Land van Aalst*, jg. LVII, p. 5-24.
- Van Ranst E. & SYS C. 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1x20 000)*, onuitgegeven rapport.
- Wouters W, Peersman J, 1993, *Een opgraving heropgegraven. Norbertijnen in Ninove (prov. Oost-Vlaanderen)*. Interimverslag, in: *Archeologie in Vlaanderen* III, p 339-357.

8. FIGURENLIJST

Figuur 1 Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt en NGI).....	7
Figuur 2 Detail van de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt en NGI).....	8
Figuur 3 GRB-basiskaart met aanduiding van de perceelnummers. (bron: geopunt)	8
Figuur 4 Recente orthofoto met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	10
Figuur 5 Zicht op het plangebied vanaf de Armand De Riemaeckerstraat. (bron: google)	10
Figuur 6 Zicht op de hoek van de Armand De Riemaeckerstraat en de Kaardeloodstraat. (bron: google)	11
Figuur 7 Inplanting bouwproject. (bron: initiatiefnemer)	12
Figuur 8 Gelijkvloerse verdieping. (bron: initiatiefnemer)	12
Figuur 9 Funderings- en rioleringsplan (bron: initiatiefnemer).....	13
Figuur 10 Doorsnedes. (bron: initiatiefnemer)	13
Figuur 11 Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt).....	15
Figuur 12 Detail van het digitaal hoogtemodel met hoogteprofielen. (bron: geopunt)	15
Figuur 13 Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)	16
Figuur 14 Bodemkaart met projectie van het plangebied. (bron: geopunt)	17
Figuur 15 Tertiair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)	19
Figuur 16 Quartair geologische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)	19
Figuur 17 Uitleg type 3a Quartair geologische kaart. (bron: geopunt)	20
Figuur 18 De kaart van Jacob van Deventer (1565) met aanduiding van de ligging van het plangebied. (bron: https://uurl.kbr.be/1043849)	23
Figuur 19 Detail van kaart van Jacob van Deventer (1565) met aanduiding van het plangebied. (bron: https://uurl.kbr.be/1043849)	24
Figuur 20 Ninove in de eerste helft van de 17de eeuw op “Flandria Illustrata” (p. 529) van Antonius Sanderus. Detail met aanduiding van het plangebied. (bron: Universiteitsbibliotheek Gent 2018)	25
Figuur 21 De Frickx-kaart (1744) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt).....	26
Figuur 22 Villaret-kaart (1745-1748) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt).26	
Figuur 23 Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)	27
Figuur 24 Detail van de Ferrariskaart (1777) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt).....	27

Figuur 25 Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)	28
Figuur 26 Kaart Vandermaelen (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied. (bron: geopunt)	28
Figuur 27 Popp-kaart (1842-1879) met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)	29
Figuur 28 Orthofoto uit 1971. (bron: geopunt)	29
Figuur 29 Orthofoto uit 1990. (bron: geopunt)	30
Figuur 31 Fasering van het archeologisch onderzoek. (bron: Klinkenborg S. e.a. 2009, p. 18.)	32
Figuur 32 1-4: Microlieten; 5: Afslagschrabber (bron: Klinkenborg S. e.a. 2009, p. 24.)	32
Figuur 33 Luchtfoto van fase 2 van de Graanhal. (bron: Klinkenborg S. e.a. 2009, p. 40)	33
Figuur 30 Centraal Archeologische Inventaris met projectie van het plangebied. (bron: CAI en geopunt)	36
Figuur 31 Detail van de Cai op GRB-basiskaart. (bron: CAI en geopunt)	36